

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Β' ΕΞΑΜΗΝΟ

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ SAY, Η ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ

Διδάσκων: Χ. Κουντζάκης

1. Οι κλασσικοί οικονομολόγοι θέλοντας να μελετήσουν καλύτερα την εγχρήματη οικονομία, διατύπωσαν το **νόμο του Say** σύμφωνα με τον οποίο, η προσφορά δημιουργεί τη δική της ζήτηση. Δηλαδή τα αγαθά τα οποία παράγονται και προσφέρονται από ένα άτομο, τα ίδια ακριβώς καθορίζουν και το μέγεθος της ζήτησης του ατόμου για τα αγαθά αυτά. Όμως το αγαθό το οποίο κατ' εξοχήν παράγεται, προσφέρεται και επίσης ζητείται επίσης από τα άτομα σε μια οικονομία είναι το πλήρως ανταλλάξιμο αγαθό που ονομάζεται χρήμα. Δηλαδή μέσω του χρήματος κάθε προσφερόμενη ποσότητα αγαθών δημιουργεί τη δική της ζήτηση και κατ' αυτόν τον τρόπο δεν υπάρχει υπερπαραγωγή.
2. Οι τιμές που θα υπάρχουν στην οικονομία για τα αγαθά ονομάζονται **απόλυτες τιμές ή χρηματικές τιμές**.
3. Οι κλασσικοί οικονομολόγοι θεώρησαν ότι το χρήμα είναι μέσο κυκλοφορίας των αγαθών στην οικονομία, δηλαδή μέσο συναλλαγών. Δηλαδή η παρουσία του χρήματος είναι ουδέτερη κατά τους κλασσικούς.
4. Για τον προσδιορισμό των απόλυτων τιμών των αγαθών και επομένως του γενικού επιπέδου των τιμών οι κλασσικοί ανέπτυξαν τη λεγόμενη **ποσοτική θεωρία του χρήματος** η οποία εμφανίστηκε με διάφορες παραλλαγές.
5. Μια πρώτη διατύπωση της ποσοτικής θεωρίας είναι η εξίσωση συναλλαγών κατά Fisher

$$M \cdot V' = P' \cdot T,$$

όπου M είναι η ποσότητα χρήματος που κυκλοφορεί, V' είναι η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος, P' είναι το επίπεδο των τιμών και T είναι ο όγκος των συναλλαγών.

6. $M \cdot V'$ είναι η αξία των αγαθών που αγοράζονται στην οικονομία μέσα σε ένα έτος. $P' \cdot T$ είναι η αξία των αγαθών που πωλούνται μέσα σε ένα έτος, άρα αυτές οι δύο συνολικές αξίες πρέπει να εξισώνονται. Συνεπώς η παραπάνω σχέση είναι μια ταυτότητα. Το V αφορά στους κύκλους που κάνει η ποσότητα των διαθέσιμων χρημάτων M στην οικονομία. P' είναι συνήθως η σταθμισμένη τιμή ενός αντιπροσωπευτικού καλαθιού αγαθών και υπηρεσιών ως προς κάποια βάρη. T μπορεί να είναι οι μονάδες αυτού του καλαθιού που καταναλώθηκαν μέσα σε ένα έτος.
7. Ο διπλασιασμός για παράδειγμα της ποσότητας του χρήματος αν τα V', T είναι σταθερά έχει ως αποτέλεσμα το διπλασιασμό του επιπέδου των τιμών. Όμως οι σχετικές τιμές των αγαθών μεταξύ τους θα παραμείνουν αμετάβλητες. Έτσι σύμφωνα με την ποσοτική θεωρία των κλασσικών, το χρήμα είναι ουδέτερο ως προς τις σχετικές τιμές των αγαθών μεταξύ τους.
8. **Σχετικές τιμές** ονομάζουμε τις τιμές των αγαθών μεταξύ τους. Αν πχ σε μια εμπράγματη οικονομία 5 μονάδες του αγαθού Α ανταλλάσσονται με 10 μονάδες του αγαθού Β τότε η σχετική τιμή για μια μονάδα του αγαθού Β είναι 0.5 μονάδες του αγαθού Α.
9. Η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος όμως δεν παραμένει σταθερή !!
10. Μια άλλη έκφραση της ποσοτικής θεωρίας είναι η **εξίσωση ρευστών διαθέσιμων κατά Cambridge**

$$M = k' P' T',$$

όπου όπου M είναι η ποσότητα χρήματος που κυκλοφορεί, P' είναι το επίπεδο των τιμών και T είναι ο όγκος των συναλλαγών ενώ k' είναι η κλασματική χρονική περίοδος όπου τα άτομα κρατούν το χρήμα πριν το δαπανήσουν. Ισχύει ότι $k' = \frac{1}{V'}$. Το δεξιό μέλος της εξίσωσης των ρευστών διαθέσιμων που είναι ακριβώς ίδια με την ταυτότητα Fisher εκφράζει την ποσότητα του κυκλοφορούντος χρήματος ως κλάσμα του συνολικού όγκου των συναλλαγών.

11. Μια άλλη παραλλαγή της ποσοτικής θεωρίας είναι η ταυτότητα εισοδήματος κατά Fisher, η οποία είναι η εξής

$$M \cdot V = P \cdot Y,$$

όπου M η ποσότητα του κυκλοφορούντος χρήματος, V η ταχύτητα κυκλοφορίας του εισοδήματος της οικονομίας, δηλαδή η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος που αφορά σε νέα αγαθά και υπηρεσίες, P το επίπεδο τιμών των νέων αγαθών και υπηρεσιών και Y η παραγωγή σε φυσικές μονάδες. Εδώ πρέπει να παρατηρήσουμε ότι $M \cdot V < M \cdot V'$ δηλαδή οι δαπάνες για τα νέα αγαθά και υπηρεσίες είναι λιγότερες από τις συνολικές δαπάνες. Επίσης το $P \cdot T$ είναι οι συνολικές συναλλαγές ενώ το $P \cdot Y$ είναι οι συναλλαγές που αντιστοιχούν σε νέα αγαθά και υπηρεσίες.

12. Η αντίστοιχη εξίσωση εισοδήματος κατά Cambridge είναι

$$M = kPY,$$

όπου M η ποσότητα του κυκλοφορούντος χρήματος, P το επίπεδο τιμών των νέων αγαθών και υπηρεσιών και Y η παραγωγή σε φυσικές μονάδες, ενώ k είναι η κλασματική χρονική περίοδος όπου τα άτομα κρατούν το χρήμα πριν το δαπανήσουν.

13. Ισχύει η σχέση $k = \frac{1}{V}$ και επειδή $V' > V$ είναι $\frac{1}{V'} > \frac{1}{V}$, άρα $k' < k$. Αυτό είναι αναμενόμενο γιατί το k' είναι η κλασματική χρονική περίοδος όπου η χρηματική μονάδα κρατείται για να δαπανηθεί για κάθε είδους αγαθό, ενώ k είναι η αντίστοιχη κλασματική χρονική μονάδα όπου κρατείται για να δαπανηθεί για νέα μόνο αγαθά και υπηρεσίες.
14. Αναφέραμε στην αρχή το νόμο του Say και έπειτα τα βασικά σημεία της ποσοτικής θεωρίας του χρήματος. Ποια η σχέση μεταξύ τους; Είδαμε στη Μικροοικονομική ότι σε κάθε εμπράγματη οικονομία το χρήμα είναι ένα μέσο για την επίτευξη της ισορροπίας στην αγορά. Αυτή είναι η διαυγέστερη έκφραση του νόμου του Say. Δηλαδή η συνολική προσφορά αγαθών δημιουργεί μια ζήτηση για χρήμα η οποία ζήτηση για χρήμα λόγω της αξίας της προσφοράς των αγαθών και της ζήτησης των αγαθών που είναι ίσες στην ισορροπία δημιουργεί μια προσφορά χρήματος στην αγορά.
15. Αν έχουμε μια συνάρτηση ζήτησης αγοράς $\sum_{i=1}^I x^i(p, e^i)$ όπου το $p \in \mathbb{R}_{++}^I$ είναι το διάνυσμα των τιμών των I αγαθών της οικονομίας και $\sum_{i=1}^I e^i$ είναι ο συνολικός πλούτος που αντιστοιχεί στη συνολική προσφορά αγαθών στην αγορά, τότε η ζήτηση για χρήμα είναι η χρηματική αξία της προσφοράς $\sum_{i=1}^I p \cdot e^i$. Έκφραση του νόμου του Say είναι ότι λόγω της προσφοράς $\sum_{i=1}^I e^i$ -δηλαδή των ατομικών περιουσιών ξεχωριστά- δημιουργείται η ζήτηση $\sum_{i=1}^I x^i(p, e^i)$ όπου $x^i(p, e^i)$ είναι η συνάρτηση ζήτησης του κάθε καταναλωτή. Στην ισορροπία όμως όπου $\sum_{i=1}^I x^i(p, e^i) = \sum_{i=1}^I e^i$ έχουν σημασία οι σχετικές τιμές όπως έχουμε μάθει. Αυτό αποτελεί επιβεβαίωση της οπτικής των σχετικών τιμών.
16. Η ποσοτική θεωρία όμως έστω και μέσω του επιπέδου τιμών αναφέρεται στις απόλυτες τιμές για να εξηγήσει την προσφορά και τη ζήτηση χρήματος. Αυτή η ασυνέπεια αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης των οικονομολόγων με κορυφαίους τους Oskar Lange και Don Patinkin.
17. Ο καθορισμός του επιτοκίου σε μια οικονομία τέλει ανταγωνισμού εξαρτάται από την προσφορά και τη ζήτηση αποταμιεύσεων. Οι ζητούμενες αποταμιεύσεις είναι οι επενδύσεις. Οι προσφερόμενες αποταμιεύσεις είναι οι αποταμιεύσεις με τη συνήθη έννοια. Εδώ όμως υπάρχει μια ασάφεια.
18. Οι κλασικοί οικονομολόγοι θεωρούσαν ότι το επιτόκιο αποτελεί τον κύριο μηχανισμό που οδηγεί στην επίτευξη πλήρους απασχόλησης. Αυτό θεωρούσαν ότι γίνεται μέσω του εξής μηχανισμού. Αν υποθεθεί ότι η αξία της παραγωγής της οικονομίας είναι Y_0 μονάδες τη χρονική περίοδο 0. Ισχύει ότι το εισόδημα αυτό θα καταναλωθεί κατά ένα μέρος του C_0 και θα αποταμιευθεί κατά ένα άλλο S_0 . Για να διατηρηθεί το ίδιο επίπεδο παραγωγής και αύριο, η ζήτηση για καταναλωτικά αγαθά πρέπει να ζητηθεί με τη μορφή επένδυσης I_0 . Οι επενδυτές θα απορροφήσουν τις προσφερόμενες αποταμιεύσεις S_0 αν πληρώσουν μικρό επιτόκιο στους κατόχους αποταμιεύσεων με τη μορφή κόστους. Με τον τρόπο αυτόν όμως εξασφαλίζεται η πλήρης απασχόληση

στην οικονομία υπό καθεστώς πλήρους ανταγωνισμού, διότι οι μικροί και εύκολα εισερχόμενοι επενδυτές θα έχουν συμφέρον να επενδύσουν πληρώνοντας ένα μικρό κόστος βάσει του επιτοκίου, βάζοντας σε κίνηση όλους του υπόλοιπους παραγωγικούς συντελεστές.

19. Όμως όπως έχουμε πει ό,τι σχετίζεται με τον τέλειο ανταγωνισμό έχει δοκιμαστεί σοβαρά από την εμπειρία. Η πράξη δείχνει ότι τα πράγματα με τη λειτουργία του επιτοκίου δεν είναι καθόλου έτσι. Η θεωρία λοιπόν των **δανειακών κεφαλαίων** ήλθε να αντικαταστήσει τις αισιόδοξες αντιλήψεις των κλασσικών. Σύμφωνα με αυτή το ύψος του επιτοκίου καθορίζεται από την προσφορά και τη ζήτηση για δανειακά κεφάλαια. Αυτά προέρχονται από α) Τις ακαθάριστες αποταμιεύσεις που πραγματοποιήθηκαν μέσω του εισοδήματος της τρέχουσας παραγωγικής περιόδου β) Την ποσότητα χρήματος που δημιουργήθηκε από το τραπεζικό σύστημα και γ) Την καθαρή συσσώρευση κεφαλαίου που δημιουργήθηκε την προηγούμενη περίοδο.
20. Στο επιτόκιο ισορροπίας r_E που διαμορφώνεται από την προσφορά και τη ζήτηση δανειακών κεφαλαίων, ισχύει ότι το ποσό των αποταμιεύσεων είναι μικρότερο από το άθροισμα των επενδύσεων και του ποσού ζήτησης δανειακών κεφαλαίων που χρειάζεται η κυβέρνηση για να καλύψει το έλλειμμα του προϋπολογισμού της. Δηλαδή ισχύει

$$S < I + (G - T),$$

όπου $(G - T)$ είναι το ύψος του κρατικού ελλείμματος.